

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ГУМАНІТАРНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА АНГЛІЙСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ ТА МЕТОДИКИ
ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ**

БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

**ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ УЧНІВ
СТАРШИХ КЛАСІВ ЗАСОБАМИ ДРАМАТИЗАЦІЇ**

**Напрямок підготовки: 6.020303 Філологія (англійська)»
ОС — бакалавр**

Виконавець: Мігалко І.І.

студентка V- курсу групи ФА-5 (з)

_____

(підпис)

Науковий керівник:

канд. пед. наук, ас. Дядченко О.В.

_____

(підпис)

Робота допускається до захисту:

Зав. кафедрою:

д. пед. наук, доц. Теличко Н.В.

_____

(підпис)

«___» _____ 2020 р.

Мукачево 2020

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ	3
ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ В УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ У ТЕАТРАЛІЗОВАНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ	7
1.1. Специфіка іншомовної театралізованої діяльності учнів старших класів	7
1.2. Аналіз методів формування англomовної лексичної компетенції в учнів старших класів	14
1.3. Психологічні особливості формування англomовної лексичної компетенції в учнів старших класів у театралізованій діяльності	21
Висновки з розділу 1	29
РОЗДІЛ 2. ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ В УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ ГІМНАЗІЙ В ТЕАТРАЛІЗОВАНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ	31
2.1. Змістовий аспект формування англomовної лексичної компетенції в учнів старших класів гімназій у театралізованій діяльності	31
2.3. Система вправ з формування англomовної лексичної компетенції в учнів старших класів гімназій у театралізованій діяльності	34
Висновки з розділу 2	60
ВИСНОВКИ	62
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	64

ВСТУП

Актуальність дослідження зумовлена пріоритетними напрямками, визначеними у державних документах (Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки, закон України Про загальну середню освіту, Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти. У чинній Програмі з іноземних мов (ІМ) для середніх навчальних закладів (2004) зазначається, що рівень володіння ІМ на момент закінчення школи має бути В1+ згідно з Загальноєвропейськими Рекомендаціями з мовної освіти, щоб забезпечити рівень безперешкодної іншомовної комунікації з представниками інших країн: отримання вищої освіти за кордоном, стажування в іноземних навчальних закладах, участь у міжнародних спільних проектах. Однак процес іншомовної мовленнєвої діяльності значно ускладнюється через недостатній словниковий запас випускників шкіл. Звідси випливає, що хоча проблема навчання іншомовної лексики посідає вагомe місце в методичних дослідженнях, вона ще не може вважатися повністю вирішеною. І це підштовхує нас до пошуку нових шляхів навчання учнів старших класів англomовної лексики, зокрема із застосуванням театралізованої діяльності.

Сьогодні проблема навчання іншомовної лексики в процесі різних видів мовленнєвої діяльності представлена в роботах українських і зарубіжних вчених. Так, розроблено концептуальні положення моделювання змісту навчання іншомовної лексики (Н. Гез, М. Ляховицький, Р. Мартинова, С. Ніколаєва); обґрунтовано правомірність розширення словникового запасу в процесах: говоріння (П. Гурвич, В. Коростельов, Ю. Кудряшов, З. Кузьменко, Ю. Пассов, Л. Скалкін, А. Стеценко, Н. Форкун, О. Якушина та ін.); читання (Н. Баранов, І. Берман, М. Вайсбурд, Н. Микитенко, Н. Полякова, С. Рахман, Г. Рогова, Г. Харлов, С. Фоломкіна та ін.), аудіювання (М. Базін, О. Бігич, Р. Вікович, О. Домбровський, Н. Єлухіна, С. Логвіна) та письма (С. Кожушко, Н. Скляренко, О. Тарнопольський).

Висвітлено психологічні особливості сприймання, осмислення й запам'ятовування іншомовних лексичних одиниць у домовленнєвій (В. Зінченко, З. Фройд) і мовленнєвій

(І. Зимня, О. Леонтьєв, О. Соколов) діяльності. Простежено залежність якості засвоєння іншомовної лексики від способу запам'ятовування: інтуїтивне (В. Артемов, Б. Беляєв, І. Зимня) та усвідомлене (М. Жинкін, В. Зінченко, С. Рубінштейн).

Водночас театральнo-мовленнєва ігрова діяльність виступала об'єктом дослідження у межах класної (Г. Китайгородська, К. Лівінгстоун, М. Майорова, Р. Мільруд, І. Шехтер та ін.) і позакласної (А. Конишева, Ю. Кузьменкова, А. Кузьменков, О. Рацюк, В. Сілівон, А. Утехіна, А. Duff, К. Johnstone, Ch. Wessels) роботи з іноземної мови. Зокрема, театральнo-мовленнєва ігрова діяльність впроваджувалася під час навчання іншомовного говоріння різновікових груп учасників навчального процесу: дошкільного віку (С. Боднар, О. Бойко, Н. Малкіна, Г. Матюха, Т. Шкваріна, J. Dougill, С. Granger, S. Phillips), молодшого та середнього шкільного віку (О. Бігич, Н. Іванова, О. Коломінова, І. Миркович, Л. Серих, S. Holden, L. Myrella, J. McRae), студентів мовних (О. Дацьків, Л. Мачнева, М. Паустовська), немовних (О. Біконя) і гуманітарних (О. Романюк) спеціальностей. Однак, незважаючи на широку базу досліджень у теорії і практиці навчання іноземних мов засобом театралізації, всі дослідження були присвячені навчанню емоційного продукування вивчених фрагментів творів, а увага акцентувалася на змісті творів, що драматизувалися. Переважно використовувало механічне заучування ролі, а питання щодо розвитку вмінь самостійного мовотворення і використання театралізації як засобу засвоєння, осмислення, запам'ятовування та вільного оперування іншомовними лексичними одиницями у практичній діяльності, обумовленої різними життєвими обставинами, не були предметом дослідження, що знизило рівень доступності, вмотивованості і ефективності оволодіння іншомовними лексичними одиницями як лінгвістичними складовими іншомовного мовлення.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати, розробити систему вправ для формування англомовної лексичної компетенції в учнів старших класів гімназій у театралізованій діяльності.

Завдання дослідження:

1. Визначити сутність поняття «англомовна лексична компетенція учнів старших класів» з урахуванням її формування у театралізованій діяльності; уточнити зміст поняття «іншомовна театралізована діяльність учнів».

2. Проаналізувати методи навчання іншомовної лексики в педагогічній теорії та практиці, виявити їх практичну значущість і резервні можливості.

3. Виявити психологічні особливості формування англomовної лексичної компетенції в учнів старших класів у театралізованій діяльності.

Об'єкт дослідження – процес іншомовної підготовки учнів старших класів гімназій у театралізованій діяльності.

Предмет дослідження – система вправ для формування англomовної лексичної компетенції в учнів старших класів гімназій у театралізованій діяльності.

Методи дослідження. Метод аналізу, узагальнення і систематизації психолого-педагогічних, лінгвістичних та методичних досліджень, нормативних документів. Для вивчення й узагальнення практичного досвіду навчання англomовної лексики учнями старших класів гімназій використано метод анкетування. Для розробки системи вправ з формування англomовної лексичної компетенції в учнів старших класів гімназій у театралізованій діяльності використано метод систематизації і класифікації мовного і мовленнєвого матеріалу.

Наукова новизна одержаних результатів. Схарактеризовано поняття «англomовна лексична компетенція учнів старших класів» з урахуванням її формування у театралізованій діяльності. Визначено резервні можливості наявних методів навчання іншомовної лексики у процесі їх аналізу. Виявлено психологічні особливості формування англomовної лексичної компетенції учнів старших класів у театралізованій діяльності.

Практичне значення одержаних результатів: розроблено систему вправ з формування англomовної лексичної компетенції учнів старших класів гімназій та методичні рекомендації щодо їх реалізації; навчальний посібник «Театралізована діяльність як засіб навчання лексики англійської мови»; укладено англо-український словник-мінімум театральної термінології для учнів старших класів; відібрано та упорядковано англomовний текстовий матеріал для театралізованої діяльності.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків.

ВИСНОВКИ

У роботі досліджено теоретичні засади формування англомовної лексичної компетенції в учнів старших класів гімназій у театралізованій діяльності; розроблено систему вправ із формування англомовної лексичної компетенції в учнів старших класів гімназій у театралізованій діяльності.

На основі теоретичного аналізу наукової психолого-педагогічної літератури уточнено зміст ключового поняття дослідження: «іншомовна театралізована діяльність учнів», яке розуміється, як: колективні, цілеспрямовані, методично грамотно організовані дії іноземною мовою, що відтворюються через слово; реалізуються у творчій імпровізації або розігруванні готової п'єси; активізують резервні можливості учнів, їх пізнавальну активність; підвищують мотивацію до вивчення іноземних мов; сприяють розвитку крос-культурної грамотності, набуттю іншомовних знань, формуванню мовних навичок і мовленнєвих вмінь і включають елементи драматичної, рольової, сценічної, режисерської ігор і театральних вистав.

1. Аналіз методів навчання іншомовної лексики у педагогічній теорії та практиці дозволив встановити їх практичну значущість і резервні можливості, якими є: впровадження театралізованої діяльності в процес навчання, створення алгоритму використання автентичних драматичних творів як джерела збагачення словникового запасу учнів старших класів; приділення уваги емоційному пред'явленню матеріалу з урахуванням невербальних засобів комунікації для спрощення процесу запам'ятовування; використання прийомів рольової драматизації взаємодії учнів на основі загальномовленнєвих та сюжетно-драматургічних ситуацій, а потім – на основі непередбачено виникаючих життєво-обумовлених обставин.

2. Виявлено психологічні особливості формування англомовної лексичної компетенції в учнів старших класів у театралізованій діяльності. Так, особливостями сприймання лексичного матеріалу в процесі підготовки до театралізованої діяльності були: урахування слухового, зорового, моторно-рухового і мовленнєво-рухового аналізаторів; активізація емоційного сприйняття матеріалу, яка посилюється за рахунок емоційно-забарвлених виразів. Особливостями осмислення іншомовного лексичного матеріалу на цьому етапі були: зіставлення нових лексичних одиниць (ЛО) з вивченими раніше, а також з невербальними діями, що демонструють

значення цих слів; аналіз, синтез, узагальнення вивченої лексичної інформації; встановлення асоціативних зв'язків між ключовими словами і поняттями; розуміння правил сполучуваності ЛО; порівняння іншомовних сталих виразів з аналогічними зворотами в рідній мові; розуміння способів утворення ЛО різними шляхами. Запам'ятовування іншомовного лексичного матеріалу проходило під час театралізованої діяльності у зв'язку з необхідністю знання всіх ролей напам'ять з урахуванням взаємозаміни учнів. Це відбувалося у процесі мимовільного та довільного запам'ятовування. Довільне запам'ятовування проходило під час вивчення ролей, а мимовільне – в процесі самої театралізованої діяльності, коли ЛО, що вивчалися, вживалися в готових стійких зворотах, які вивчалися напам'ять. Взаємозв'язок мимовільного та довільного запам'ятовування мав місце під час репетицій. Як у першому, так і у другому випадках психологічні дії сприяли переходу інформації з оперативної у довготривалу пам'ять тих, хто навчається. Застосування на практиці передбачало вільне використання нових ЛО, фразеологізмів, крилатих виразів у нових комунікативних ситуаціях з метою емоційного забарвлення мовлення і розширення мовленнєвих можливостей учнів старших класів для вирішення практично-значущих проблем.

На всіх етапах у процес навчання учнів старших класів впроваджувалася розроблена система вправ із формування англomовної лексичної компетенції в учнів старших класів гімназій у театралізованій діяльності, яка складалася з таких груп: 1) мовно-тренувальні з елементами театралізації: презентаційні, впізнавальні, підстановчі, комбінаційні, конструктивні, асоціативні; 2) мовленнєво-тренувальні із частковою театралізацією, які підрозділялися на вправи з формування: рецептивних лексичних вмінь у читанні; рецептивних лексичних вмінь в аудіюванні; репродуктивних лексичних вмінь у говорінні; 3) комунікативно-творчі із повною театралізацією, які підрозділялися на вправи з розвитку: продуктивних лексичних вмінь; інтегрованих вмінь.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>